

آن چه
دانشجوی ایرانی خارج از کشور
باید بداند

محمد مهدی فتوره چی

سرشناسه	: فتوره چی، محمد، ۱۳۴۴-
عنوان و نام پدیدآور	: آن چه دانشجوی ایرانی خارج از کشور باید بداند / محمدمهدی فتوره چی.
مشخصات نشر	: تهران: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور دانشجویان ایرانی خارج از کشور، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۶۱۵۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: دانشجویان ایرانی - کشورهای خارجی
موضوع	: Iranian students - Foreign countries
موضوع	: دانشگاه‌ها و مدارس عالی - کشورهای خارجی - راهنماها
موضوع	: Universities and colleges - Foreign countries - Directories
شماره رده	: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور دانشجویان ایرانی خارج از کشور
ردیف بندی کرده	: ۱۳۹۵ ف۲/۹الف/۶/ LB۲۲۷۶
ردیف بندی دیویی	: ۳۷۰/۱
شماره کتبشناسی ملی	: ۴۴۳۷۵۴۳

عنوان: آن چه دانشجوی ایرانی خارج از کشور باید بداند

پدیدآورنده: دکتر محمدمهدی فتوره چی

ویراستار: حمید عابدی نویسی

صفحه‌آرا: میثم مجیدی

طراح جلد: علیرضا حصارکی

ناشر: نهاد ایران (نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور دانشجویان ایرانی خارج از کشور)

نوبت چاپ: اول | مرداد ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰

آدرس: تهران، میدان پاستور، خیابان پاستور شرقی، بخش کوچه سلامت، پلاک ۸، کد پستی: ۱۳۱۷۶۸۱۳۶۴

تلفن: ۶۶۹۷۷۰۰۱-۲

نمابر: ۶۶۹۷۷۲۴۱

پست الکترونیک: pajoooheshi@nahadiran.ir

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.nahadiran.ir

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۱۱
مقدمه مؤلف	۱۵
فصل اول: کلیات	۱۹
تاریخچه حضور دانشجویان ایرانی در کشورهای دیگر	۲۰
آمار و اطلاعات ایرانیان خارج از کشور	۲۳
چالش‌ها و فرصت‌های حضور ایرانیان در خارج برای کشور	۲۶
الف) گسترش ارتباطات و فعالیت‌های علمی، اجتماعی و اقتصادی در سطح بین‌الملل	۲۶
شکوفایی اقتصادی و تجاری ایران	۲۷
تأمین نیروی انسانی کارآمد و مجهز به دانش روز	۲۸
افزایش درآمدهای ارزی	۲۸
سرمایه‌گذاری در کشور مادر	۲۹
شکوفایی تجارت در کشور مادر	۲۹
گسترش مناسبات خارجی	۳۰
ب) بهره‌گیری از دانش روز دنیا و الگوبرداری از پیشرفت‌های فناوری	۳۲
ج) فرار مغزها و اقامت پس از تحصیل دانشجویان	۳۵

فصل دوم: بورس‌های تحصیلی..... ۳۹

بورس‌های داخلی ۴۰

الف) بورس وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۴۰

ب) بورس وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۴۴

ج) بورس‌های کوتاه مدت و فرصت‌های مطالعاتی در دوره دکتری و پس‌دکتری ۴۷

بورس‌های تحصیلی کشور مقصد ۵۱

الف) بورس‌های تحصیلی امریکای شمالی ۵۱

ایالات متحده امریکا ۵۱

کانادا ۵۲

ب) بورس‌های تحصیلی اروپای غربی ۵۴

آلمان ۵۴

اتریش ۵۶

انگلستان ۵۷

فرانسه ۵۹

بلژیک ۶۱

سوئد ۶۲

ایتالیا ۶۲

سوئیس ۶۴

ج) بورس‌های تحصیلی کشورهای اروپای شرقی ۶۴

لهستان ۶۵

اوکراین ۶۶

جمهوری چک ۶۸

بقیه کشورها ۷۰

د) کشورهای آسیایی و اقیانوسیه ۷۱

ترکیه ۷۲

۷۴	مالزی
۷۶	استرالیا
۷۹	ژاپن
۸۲	چین
۸۶	فیلیپین
۸۹	نایلند
۹۱	ارمنستان
۹۳	جمهوری آذربایجان
۹۵	تاجیکستان
۹۷	هند
۹۸	قراردادهای اعصاب مشترک (کوئوتل)

فصل سوم: امور حقوقی و ویزای تحصیلی..... ۱۰۳

۱۰۴	۱- امور حقوقی مربوط به خروج از کشور
۱۰۵	۲- اخذ ویزای تحصیلی
۱۰۶	۳- قوانین مربوط به بیمه دانشجویی در کشورهای مختلف

فصل چهارم: فراغت از تحصیل و بازگشت به ایران..... ۱۰۹

۱۱۰	الف) ارزیابی مدارک خارج از کشور
۱۱۰	۱- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۱۶	۲- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱۱۷	۳- اشتغال و بازگشت پس از تحصیل
۱۱۷	۴- تسهیلات بنیاد ملی نخبگان برای تشویق نخبگان خارج از کشور به بازگشت
۱۲۷	طرح همکاری متخصصان و دانشمندان ایرانی غیر مقیم
۱۲۸	حمایت از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان فعالیتهای فناورانه

فصل پنجم: امور فرهنگی و اجتماعی زندگی در خارج کشور ۱۳۳

- آشنایی و تعامل سازنده با پیروان دیگر ادیان و فرهنگ‌ها ۱۳۴
- نقش زبان در موفقیت تحصیلی و اشتغال ۱۴۱
- تعارضات اعتقادی و اخلاقی و شیوه مواجهه با آنها ۱۴۳
- سبک‌ها و انجمن‌های علمی ۱۴۴
- حجاب و نقش آن در حفظ هویت اسلامی - ایرانی ۱۴۶
- خانواده و چالش‌های رفتاری-تربیتی ۱۴۸
- تعارضات فرهنگی و اعتقادی با کشور میزبان ۱۵۰
- مسائل سرعتی و تأثیر زندگی دانشجویی ۱۵۳
- شناخت ماهیت تبلیغات مارشان در سپهر رسانه‌های غربی و نقش ما ۱۶۰
- رفع شبهات مذهبی موجود در اذهان مخاطبان ۱۶۶

فهرست منابع ۱۶۹

- (۱) کتاب ۱۶۹
- (۲) مقالات ۱۶۹
- (۳) پایگاه‌های اینترنتی ۱۷۰

ضمیمه ۱: برخی نکات کاربردی ۱۷۷

- آموزه‌های نادرست مؤسسات سودجو ۱۷۸
- زبان خارجی ۱۷۹
- کار دانشجویی ۱۸۲
- هزینه‌های زندگی ۱۸۴

ضمیمه ۲: آشنایی با «نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور

- دانشجویان ایرانی خارج از کشور» ۱۸۷
- پیشینه و اهداف ۱۸۸
- ارکان ۱۸۹

- وظایف معاونت فرهنگی - اجتماعی ۱۹۰
- وظایف معاونت پژوهشی و اطلاع رسانی ۱۹۱
- فعالیت‌ها ۱۹۲
- همایش سالانه اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور ۱۹۲
- هم‌اندیشی یک روزه دانشجویان ایرانی خارج از کشور در تعطیلات ژانویه ۱۹۳
- همایش دانش‌آموختگان ایرانی خارج از کشور ۱۹۴
- برگزاری عمره ویژه اساتید و دانشجویان ایرانی خارج از کشور ۱۹۴
- جشنواره آترانی ویژه دانشجویان ایرانی خارج از کشور ۱۹۵
- انجمن سخنانش، مبلغان و مشاوران مجرب به محیط‌های دانشجویی خارج از کشور ۱۹۶
- جلسات «سبیه‌گفت» ۱۹۶
- پایگاه اطلاع‌رسانی ویر* دانشجویان ایرانی خارج از کشور ۱۹۷
- اطلاعات تماس: ۱۹۹

پیش‌گفتار

مهم‌ترین چالش پیش روی افراد یا گروه‌هایی که در فضای یک فرهنگ جدید قرار می‌گیرند، پذیرش ارزش‌ها و باورهای فرهنگی جامعه میزبان یا به اصطلاح «فرهنگ‌پذیری»^۱ است که می‌تواند پیامدهایی چون شوک فرهنگی و تضاد فرهنگی را برای ایشان به همراه داشته باشد و زندگی آنها را تحت تأثیر قرار دهد؛ این شرایط به‌ویژه برای دانشجویانی که معمولاً به تنهایی و با هدف ادامه تحصیل به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند، در سال‌های نخست حضور در فرهنگ میزبان و گاه متناقض جامعه میزبان، بیشتر مشاهده می‌شود بدون تردید دانش‌تویا، ایرانیان نیز از این قضیه مستثنی نیستند؛ به‌خصوص این که بسیاری از آنها از فرهنگ جمع‌گرایی ایرانی وارد فرهنگ فردگرای دنیای جدید می‌شوند و همین مسئله باعث ایجاد چالش‌های جدی مواجه می‌کند که رفع آنها به آسانی و در کوتاه‌مدت کاری دشوار به نظر می‌رسد.

معمولاً یکی از بهترین شیوه‌های آشنایی با باید و نبایدهای دنیای ناشناخته‌ای که دانشجویان به آن قدم می‌بهند، مشاهده گرفتن از هم‌میهنانی است که سابقه زندگی بیشتری در جامعه میزبان داشته و شناخت دقیق‌تری از سبک زندگی و خردم‌فرهنگ‌های رایج در آن کشور دارند. افرادی که از تجربه چنین افرادی هر چند بسیار مغتنم و ارزشمند است، اما این راهنما همیشه با نیت درست و به منظور رفع مشکلات دانشجویان تازه‌وارد صورت نگرفته است. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور دانشجویان ایرانی خارج از کشور با توجه به ماهیت فرهنگی خود و رسالتی که در خصوص رفع مشکلات عقیدتی،

^۱ acculturation

فرهنگی و بعضاً تربیتی دانشجویان ایرانی شاغل به تحصیل در خارج از کشور و خانواده‌های آنها بر عهده دارد در سال‌های اخیر، مخاطب صحبت بسیاری از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی خارج از کشور بوده است که یا در برنامه‌های مختلف این نهاد حضور یافته‌اند و یا نظرات خود را در سفرهایی که مسافران نهاد به شهرهای محل تحصیل ایشان داشته‌اند و یا از طریق ایمیل یا شرکت در نظرسنجی‌های انجام گرفته، ابراز کرده‌اند؛ متأسفانه انواع سوءاستفاده‌ها - خواه مالی - خواه فیزیکی و اجتماعی - درد دل بسیاری از ایشان بوده است.

این امر و آزارهای این دست، ما را بر آن داشت تا مقدمات تدوین و انتشار کتابی را آغاز کنیم که بتواند راهنمای مناسبی برای دانشجویانی که به تازگی برای تحصیل به خارج از کشور سرگرد و اقصا انجام چنین کاری را دارند، باشد. ایده اولیه این کار در سال ۱۳۹۴ در محاسبات پژوهشی نهاد ارائه شد و تصمیم بر این بود که برای هر یک از کشورهایی که جمعیت قابل توجه دانشجویان ایرانی را در خود جای داده است، کتابی مستقل تدوین شود. راهنمای متقاضیان تحصیل در آن کشور باشد اما پس از مذاکرات انجام شده با بسیاری از ریزان صاحب‌نظران این حوزه، مقرر شد مباحث کلی مربوط به زندگی دانشجویی در خارج کشور در قالب یک کتاب عمومی قابل استفاده برای دانشجویان متقاضی تحصیل در تمام کشورها تدوین شود و مباحث تخصصی مربوط به هر کشور، به صورت مساعی بر صفحات تخصصی ایجاد شده برای این منظور در پایگاه اطلاع‌رسانی نهاد در قالب «شناخت‌نامه کشورها» ارائه گردد.

بر همین اساس، طی صحبت‌هایی که با جناب آقای دکتر محمدمهدی فتوره‌چی انجام گرفت، زحمت تدوین کتاب مذکور بر عهده ایشان نهاده شد؛ زیرا

هم تجربه زیسته ایشان در کشور فرانسه برای تحصیل در مقطع دکترا و لمس شرایط تحصیل دانشجویان ایرانی در خارج از کشور برای این منظور بسیار ارزشمند است و هم تسلطشان به حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی به واسطه تحصیل در رشته علوم ارتباطات اجتماعی، ایشان را به عنوان یکی از بهترین گزینه‌های موجود برای تدوین کتاب «آن‌چه دانشجوی ایرانی خارج از کشور باید بداند» تبدیل کرده است. ضمن این که لازم می‌دانم از زحمات و راهنمایی‌های دکتر سی‌مقداری که داوری و نظارت این کار را عهده‌دار گردیدند، نیز کمال تشکر را داشته باشم که با نظرات مفید و راهگشای خود ما را در ارائه هر چه بهتر این اثر یاری نمودند.

همچنین می‌توانم به انجام گرفته با برخی از دانشجویان در حال تحصیل در خارج از کشور تشکر کنم. تمدن مطالب تخصصی مربوط به زندگی در کشورهایی که جمعیت دانش‌پژوه ایرانی زیادی در آنها وجود دارد، بر عهده ایشان قرار گرفت که امیدواریم با همت این عزیزان، بتوانیم مطالب مربوطه را تا پایان سال جاری از طریق آدرس‌های اینترنتی که در انتهای کتاب آورده شده است، در اختیار مخاطبان قرار دهیم و در این راه، همفکری و مشارکت شما عزیزان ما را در تکمیل و غنای هر چه بیشتر این صفحات یارم خواهد نمود.

در پایان از شما بزرگوارانی که مطالب این کتاب را مطالعه می‌نمایند، تشکر داریم که اگر پیشنهاد و یا انتقادی در خصوص مطالب موجود و یا نظری برای تکمیل آن در چاپ‌های بعدی به ذهن‌تان می‌رسد، از طریق رایانامه معاونت پژوهشی نهاد با آدرس:

pajoooheshi@nahadiran.ir با ما در میان بگذارید.

حمید عابدی

مدیر پژوهشی نهاد

مقدمه مؤلف

کتاب «آنچه دانشجوی ایرانی خارج از کشور باید بداند» به سفارش و حمایت نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور ایرانیان خارج از کشور تألیف شده و هدف اساسی آن ارائه اطلاعات و دانستنی‌های ضروری و آوازه‌ای است که باید هر متقاضی ادامه تحصیل در کشورهای خارجی پیش از هر تصمیم‌گیری، شناختی کلی از آنها داشته باشد تا در حد امکان در گزینه و انتخاب صرفه‌جویی به عمل آورده و بتوانند با بهره‌گیری از تجربیات ریست‌دانش‌آموختگان کشورهای خارجی و تطبیق شرایط مالی، روحی و فرهنگی خود با کشور متبوع، دانشگاه مورد نظر را گزینش و آمادگی‌های لازم برای رسیدن به دور از دغدغه و نگرانی‌های معمول در خود ایجاد نمایند. به منظور آشنایی اجمالی خوانندگان محترم، در ادامه برخی از مهم‌ترین محورهای بحث در فصول مختلف این کتاب به آنها پرداخته شده است. خاطر نشان می‌گردد:

- ۱- تاریخچه حضور دانشجویان ایرانی در خارج از کشور؛
- ۲- آمار و اطلاعات مربوط به ایرانیان مقیم خارج از کشور و دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در خارج از کشور؛
- ۳- چالش‌ها و فرصت‌های حضور ایرانیان در خارج از کشور؛
- که در اثر فرار سرمایه‌های معنوی و مادی برای ایران به وجود می‌آید و شیوه‌های بهره‌گیری از دانش ایرانیان خارج از کشور؛
- ۴- بورس‌های تحصیلی؛
- ۵- امور حقوقی و کنسولی: از جمله امور حقوقی اخذ روادید تحصیلی و پاسپورت؛

۶- قوانین مربوط به ارزشیابی مدارک تحصیلی: قوانین مربوط به وزارت علوم و وزارت بهداشت؛

۷- امور فرهنگی و اجتماعی زندگی در خارج از کشور مشتمل بر مسائل فرهنگی بالقوه‌ای که ایرانیان مقیم خارج از کشور به سبب تفاوت‌های فرهنگی یا عقیدتی ممکن است با آن مواجه شده و یا دچار آسیب‌های روحی و روانی شوند؛ از جمله مسائل مربوط به خانواده و حفاظت از کیان آن در تعارض با فرهنگ غرب؛

۸- مسائل سیاسی زندگی در خارج از کشور که بیشتر به مسائلی می‌پردازد که ایرانیان مقیم خارج در اثر برخورد با نیروهای معارض و معاند خارج از کشور و تأثیر مستقیم رسانه‌های خارجی با آنها روبه‌رو می‌شوند؛

۱۰- و مسائل مربوط به زبان، درخواست‌های و اقدامات ضروری که هر دانش‌آموخته‌ای باید قبل از ورود به کشور انجام دهد و همچنین اقدامات ضروری که دانش‌آموختگان باید برای ارزیابی مدارک تحصیلی انجام داد.

اطلاعات مربوط به این کتاب به طور عمده از پنج دسته منابع به دست آمده است: کتاب‌ها و مقالات تحقیقی، تحقیقات و پایان‌نامه‌های صورت گرفته در داخل و خارج از کشور، سایت‌های اینترنتی که خود با دو دسته سایت‌های رسمی دولت‌ها و دانشگاه‌ها و سایت‌های غیر رسمی متعلق به شرکت‌های حقوقی امور مهاجرت و آژانس‌های اعزام دانشجویان تقسیم می‌شود و در نهایت تجربه‌های مستقیم و بی‌واسطه افراد از زندگی در خارج از کشور که در قالب برخی سخنرانی‌ها، به شکل مکتوب و در سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی در دسترس بوده و یا از طریق پرسش‌گری

گردآوری شده است. در این مورد، وبسایت‌ها و شبکه‌های مجازی که در آنها ایرانیان خارج از کشور پیوسته تجربیات خود را به اشتراک می‌گذارند؛ مانند سایت مشهور آپلای آبرود می‌تواند اطلاعات کاربردی بسیار مفیدی در اختیار متقاضیان قرار دهد.

در این کتاب، به طور عمده سعی شده است آمارها و اطلاعاتی از جمع رسمی و دست اول استخراج شود؛ برای مثال اگر اطلاعاتی در مورد قوانین به در کشورهای مختلف مورد نیاز بوده، تلاش شده است به سایت‌های رسمی، سرتا می‌مراجعه شود یا در مورد رشته‌ها و دانشگاه‌های مختلف در کشورهای مختلف، تلاش بر این بوده است تا از اطلاعات وبسایت دانشگاه‌ها و وبسایت‌های رسمی دولتی که به منظور جذب دانشجویان بین‌المللی راه‌اندازی شده است استفاده شود.

این اطلاعات خام و رسمی پس از بازبینی، با اطلاعات تکمیلی و دست اول از سوی کسانی که تجربه زندگی و تحصیل در خارج از کشور را دارند، بازبینی و تکمیل شده است؛ برای مثال در مورد هزینه‌های زندگی در خارج از کشور، اغلب، ارقام اعلام شده در سایت‌های رسمی با ارقام واقعی تفاوت دارد؛ لذا در مواردی چون سبک زندگی به نوبه مکان زندگی و شهر محل تحصیل می‌تواند تفاوت معناداری در میزان هزینه‌ها ایجاد کند بی‌تردید بسته به تعلقات، علایق و ذائقه فرد، هزینه‌ها نیز خواهد کرد. از آنجایی که دانشجویان و دانش‌آموختگانی که در خارج از کشور زندگی کرده‌اند اطلاعات دقیق‌تری در این موارد دارند، لذا برای این دسته از اطلاعات بحث‌برانگیز به آنها نیز مراجعه شده است.

امید است پس از چاپ این اثر و دریافت نقطه‌نظرات اصلاحی و تکمیلی دانشجویان مقیم و دانش‌آموختگان دانشگاه‌های خارج کشور، این امکان فراهم شود که در چاپ‌های بعدی اثر، اطلاعات مورد نیاز خوانندگان تا جای ممکن کامل‌تر و یا کم‌نقص‌تر ارائه گردد.

در خاتمه لازم می‌دانم از مساعدت و همکاری بی‌دریغ و مجدانه جناب آقای فرهاد فروغی که بخش قابل توجهی از اطلاعات لازم را از منابع مختلف گردآوری نمودند و برادر ارجمندم آقای حمید عابدی که ضمن تأمین بخشی از منابع علمی مورد نیاز، مشاوره این اثر را بر عهده گرفتند تقدیر و تشکر نمایم و همچنین از این طریق از رئیس و مسئولان محترم دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور دانشجویان ایرانی خارج کشور، به‌ویژه حجت‌الاسلام والمسلمین مرتضوی که با حمایت و شورمندی خاصی زمینه انتشار گسترده آن را فراهم کردند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم.

مؤلف

دکتر محمد مهدی فتوری‌چی